

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ В РІЗНИХ УМОВАХ СЛУЖБОВО-ОПЕРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

MODEL OF FORMATION OF FUTURE READINESS LAW ENFORCEMENT OFFICERS TO APPLY PHYSICAL INFLUENCE MEASURES IN DIFFERENT CONDITIONS OFFICIAL-OPERATIONAL ACTIVITY

Статтю присвячено актуальним питанням удосконалення прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) майбутніми офіцерами в системі їх професійної освіти з використанням сучасних педагогічних технологій. Головною метою роботи є розроблення та апробація педагогічної моделі формування готовності майбутніх офіцерів Національної поліції України до застосування заходів фізичного впливу в системі їх тактичної та спеціальної фізичної підготовки до дії у різних умовах службово-оперативної діяльності. Методи дослідження: аналіз та узагальнення результатів науково-методичної та спеціальної літератури і відповідних напрямку дослідження інтернет-джерел, інструментальні методи дослідження, експертна оцінка, біомеханічний аналіз, відеоаналіз, сучасні методи математики-статистичної обробки даних тощо. З урахуванням результатів аналізу останніх досліджень та публікацій у зазначеному вище напрямку наукової розвідки нами розроблено змістово-функціональну модель (рис. 1) формування готовності майбутніх офіцерів Національної поліції України до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх тактичної та спеціальної фізичної підготовки до дії у різних умовах службово-оперативної діяльності. З метою підтвердження ефективності зазначеної вище педагогічної моделі проведено педагогічний експеримент, в якому взяли участь курсанти (n=62 особи) старших курсів факультету №2 Харківського національного університету внутрішніх справ. Досліджуваних курсантів було розподілено на контрольну групу (Кг, n=31 осіб) та експериментальну групу (Ег, n=31 осіб). До початку педагогічного експерименту курсанти Кг та Ег за рівнем сформованості навичок застосування заходів фізичного впливу достовірно не відрізнялися ($P \geq 0,05$). Упродовж педагогічного експерименту досліджувані курсанти Кг у системі тактичної та спеціальної фізичної підготовки використовували традиційну методику формування навичок застосування заходів фізичного впливу (сили), а курсанти Ег додатково використовували розроблену нами змістово-функціональну модель. Порівнюючи показники до та після використання розробленої нами педагогічної моделі, встановлено, що результати, отримані наприкінці педагогічного експерименту, в досліджуваних групах суттєво підвищилися в порівнянні з вихідними даними, і ці відмінності в основному достовірні (Ег, $P \leq 0,05$).

Ключові слова: готовність, заходи фізичного впливу, майбутні офіцери, модель, про-

фесійні компетентності, поліцейські, службово-оперативна діяльність, спеціальна фізична підготовка, тактична підготовка.

The article is devoted to topical issues of improving the applied skills of physical measures (force) by future officers in the system of their professional education with the use of modern pedagogical technologies. The main purpose of the work is to develop and test a pedagogical model of forming the readiness of future officers of the National Police of Ukraine to apply physical measures in the system of their tactical and special physical training for action in different conditions of service and operational activities. Research methods: analysis and generalization of results of scientific and methodical literature and special educational and methodical and corresponding directions of research of Internet sources, instrumental methods of research, expert estimation, biomechanical analysis, video analysis, modern methods of mathematical and statistical data processing (etc.). Taking into account the results of the analysis of recent research and publications in the above direction of scientific intelligence, we have developed a semantic-functional model (fig. 1) of forming the readiness of future officers of the National Police of Ukraine to apply physical force in their system of tactical and special physical training, different conditions of service and operational activities. In order to confirm the effectiveness of the above pedagogical, a pedagogical experiment was conducted, in which cadets (n=62 persons) of senior courses of the faculty №2 of Kharkiv National University of Internal Affairs took part. The studied cadets were divided into a control group (Kg, n=31 persons) and an experimental group (Eg, n=31 persons). Prior to the beginning of the pedagogical experiment, the cadets Kg and Eg did not differ significantly in the level of skills of applying physical measures ($P \geq 0,05$). During the pedagogical experiment, the studied cadets Kg in the system of tactical and special physical training used the traditional method of forming skills of applying physical measures (force), and cadets Eg additionally used the content-functional model developed by us. Comparing the indicators before and after using the pedagogical model developed by us, it was found that the results obtained at the end of the pedagogical experiment in the studied groups significantly increased compared to the initial data and these differences are mostly significant (Eg, $P \leq 0,05$).

Key words: readiness, Physical impact measures, Future Officers, model, Professional Competencies, Police, Service and Operational Activities, Special Physical training, Tactical training.

УДК 378.147:[351.743:796](477)(045)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/29-2.34>

Хацяук О.В.,

заслужений тренер України,
старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ

Єлісеєва О.С.,

курсантка факультету № 1
досудового розслідування Харківського національного університету внутрішніх справ

Жуков В.Л.,

доцент кафедри теорії та методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Клименко В.П.,

канд. мед. наук,
викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії Національної гвардії України

Бережний Ю.М.,

викладач кафедри професійної освіти Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Постановка проблеми у загальному вигляді. Загострення криміногенної ситуації, бойові дії на сході України та інші всесвітні виклики впливають на процеси, які відбуваються у силових структурах

та спеціальних службах України. Сьогодні відбувається трансформація правоохоронної системи України до світових стандартів, не оминає позитивних змін і Національна поліція України.

Національна поліція України (НПУ) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1 ст. 2]. Забезпечення цих функцій вимагає від поліцейських високої професійної підготовленості, адже завдання, які вони виконують, забезпечують мир та спокій в Україні і нерідко проходять в екстремальних умовах.

Перелік завдань для НПУ визначено Законом України «Про Національну поліцію» [1 ст. 2]. Враховуючи вищевикладене, прослідковується важливість саме тактичної та спеціальної фізичної підготовленості поліцейських, основу якої становлять прикладні професійні (ключові) компетентності. Слід також зауважити, що без необхідного рівня сформованості навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) та тактичної підготовленості поліцейських неможливо забезпечити виконання завдань за призначенням, що підкреслює актуальність вибраного напрямку дослідження та практичний його складник.

Крім цього, важливим є використання новітніх педагогічних технологій (методик) під час практичних занять із тактичної та спеціальної фізичної підготовки (інших форм фізичної підготовки) майбутніх офіцерів НПУ в системі їх професійної освіти, що забезпечить набуття ними необхідного рівня готовності (професійних компетентностей) до виконання завдань за призначенням та є актуальним напрямком наукових розвідок.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи і дослідно-конструкторських робіт кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ (на період 2019–2020 рр.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальні питання формування готовності майбутніх офіцерів різних силових структур та спеціальних служб України до виконання завдань за призначенням у системі їх професійної освіти висвітлені в наукових працях І.І. Маріонди [2], С.А. Мула [3], О.В. Хацаюка [4] та інших учених і практиків: Я.Б. Зоря, Р.І. Любича, Л.О. Матохнюка, Ю.І. Медвідь, І.В. Платнова, В.Л. Уліча, А.М. Чуха. Теоретичні положення та методичні рекомендації зазначених учених і практиків є корисними для використання їх у системі професійної освіти майбутніх офіцерів НПУ, але не в повному об'ємі, через відмінності (у завданнях та призначенні) в нормативно-правових документах організації системи професійної освіти представників різних силових структур та спеціальних служб України.

Цікавими, на наш погляд, виявилися дослідження провідних учених Ю.П. Сергієнка [5], О.В. Хацаюка [6], М.Г. Саморока, В.В. Халепа, Н.Л. Височіної [7] та інших фахівців зазначеного

вище напрямку: Є.І. Башкатова, В.В. Бондаренка, Д.С. Грищенко, А.І. Жарова, О.А. Коршунова, С.Г. Кушнірюка, С.В. Лещені, А.В. Турчинова, Ю.С. Фіногенова, в яких розкриваються особливості організації тактичної та спеціальної фізичної підготовленості правоохоронців НПУ, Національної гвардії України та представників інших силових структур і спеціальних служб України в системі їхньої службової (професійної) підготовки.

Подальший аналіз спеціальної науково-методичної літератури та інтернет-ресурсів у напрямі формування навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) правоохоронцями різних силових структур та спеціальних служб України в системі їх службової (професійної) підготовки дозволив нам виявити наукові праці провідних учених та практиків: О.А. Моргунова, О.А. Ярещенко [8], В.В. Оленченка, А.І. Корольова, О.А. Кравченко [9], І.О. Колба [10] та інших фахівців зазначеного напрямку: І.І. Вако, Д.П. Петрика, В.І. Пліска, Р.М. Радзівєвського, С.В. Романчука, А.А. Чудика. Сутнісні характеристики та наукові положення, викладені в наукових працях вищезазначених учених, є актуальними для практичного їх впровадження в систему тактичної та спеціальної фізичної підготовки (ТСФП) майбутніх офіцерів НПУ на різних етапах професійної освіти.

У свою чергу в роботах С.О. Кубіцького [11], Н.М. Маса [12], В.Г. Собка [13] та інших учених і практиків: Н.В. Мороза, А.Г. Бухуна, В.С. Полюка, Б.Я. Ратича, Д.В. Швеця, В.А. Шемчука розкриваються особливості **конструювання** педагогічних моделей формування готовності майбутніх офіцерів силових структур та спеціальних служб України до виконання завдань за призначенням, що надалі дозволить нам сконструювати ефективну та функціональну педагогічну модель формування готовності майбутніх офіцерів НПУ до виконання завдань за призначенням у різних умовах службово-оперативної діяльності (далі – СОД).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз науково-методичних та спеціальних джерел (інтернет-ресурсів) у вибраному напрямі дослідження дозволив нам визначити такі суперечності між:

- достатнім рівнем фізичної підготовленості майбутніх офіцерів НПУ та потребою вдосконалення їх практичної підготовленості з ТСФП;
- достатнім рівнем розвитку прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) в умовах навчання в закладі вищої освіти МВС України та потребою їх удосконалення у відповідності до можливих умов майбутньої СОД;
- існуванням сучасних педагогічних методик (технологій) всебічної підготовки майбутніх офіцерів різних силових структур та спеціальних служб України в системі їх професійної освіти та потребою розроблення методик із технічними засобами

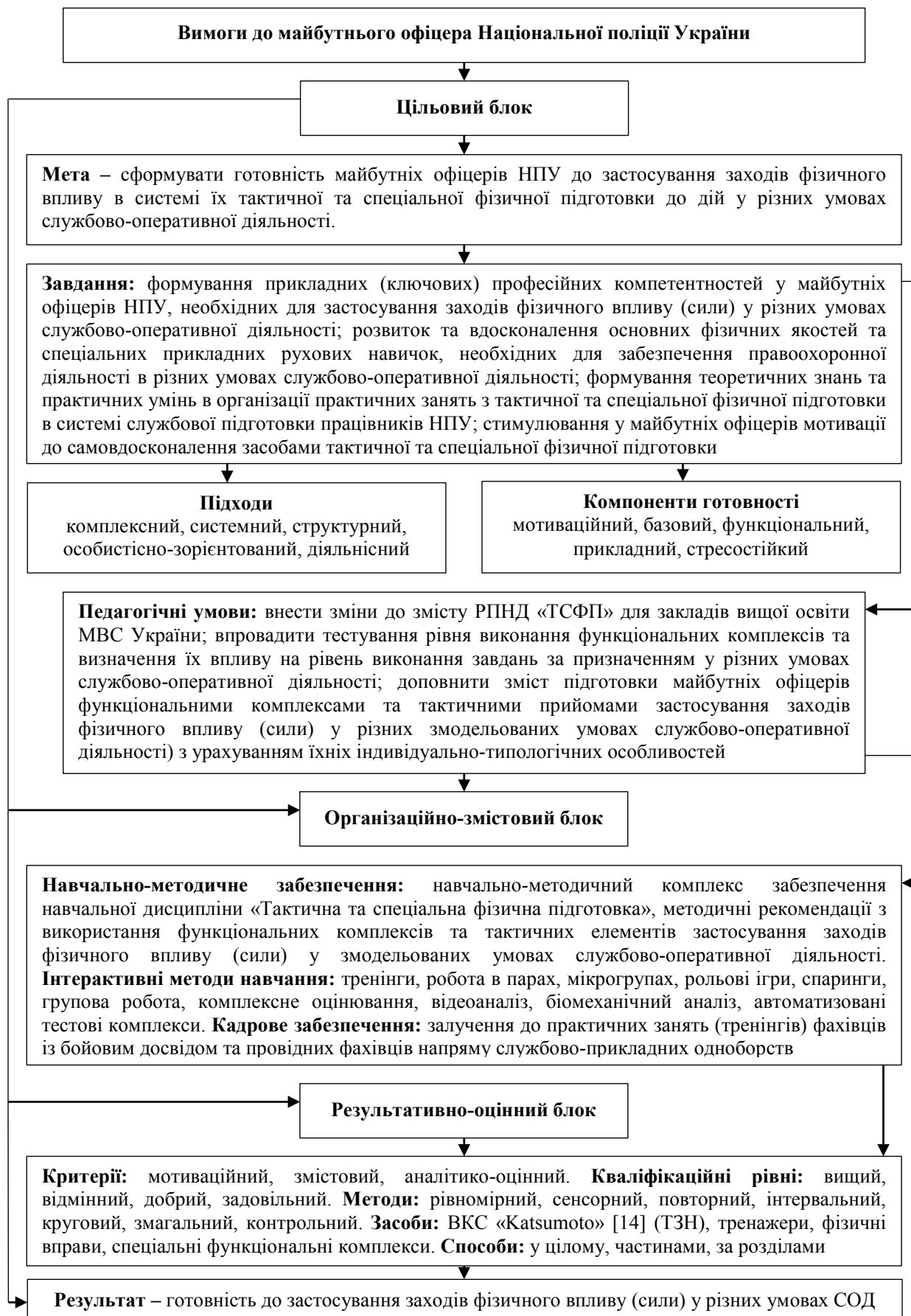

Рис. 1. Змістово-функціональна модель формування готовності майбутніх офіцерів НПУ до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх ТСФП до дій у різних умовах СОД

та спеціалізованими функціональними комплексами, які забезпечують формування готовності здобувачів вищої освіти (курсантів НПУ) до виконання завдань за призначенням у різних умовах СОД.

Незважаючи на значну кількість робіт зазначеного напрямку, наукових розвідок щодо питань впровадження в систему ТСФП майбутніх офіцерів НПУ ефективних педагогічних моделей нами не виявлено, а існуючі напрацювання зазначених вище учених і практиків із «суміжних» силових структур не забезпечують у повному об'ємі формування важливих прикладних компетентностей, що підкреслює актуальність вибраного напрямку дослідження.

Мета статті – розроблення і апробація педагогічної моделі формування готовності майбутніх офіцерів Національної поліції України до застосування заходів фізичного впливу в системі їх тактичної та спеціальної фізичної підготовки до дій у різних умовах службово-оперативної діяльності.

Для досягнення мети дослідження планувався вирішити такі завдання:

- провести моніторинг науково-методичних, спеціальних та інтернет-ресурсів у напрямі формування готовності майбутніх офіцерів різних силових структур та спеціальних служб України до виконання завдань за призначенням у різних умовах СОД в системі їх професійної освіти;

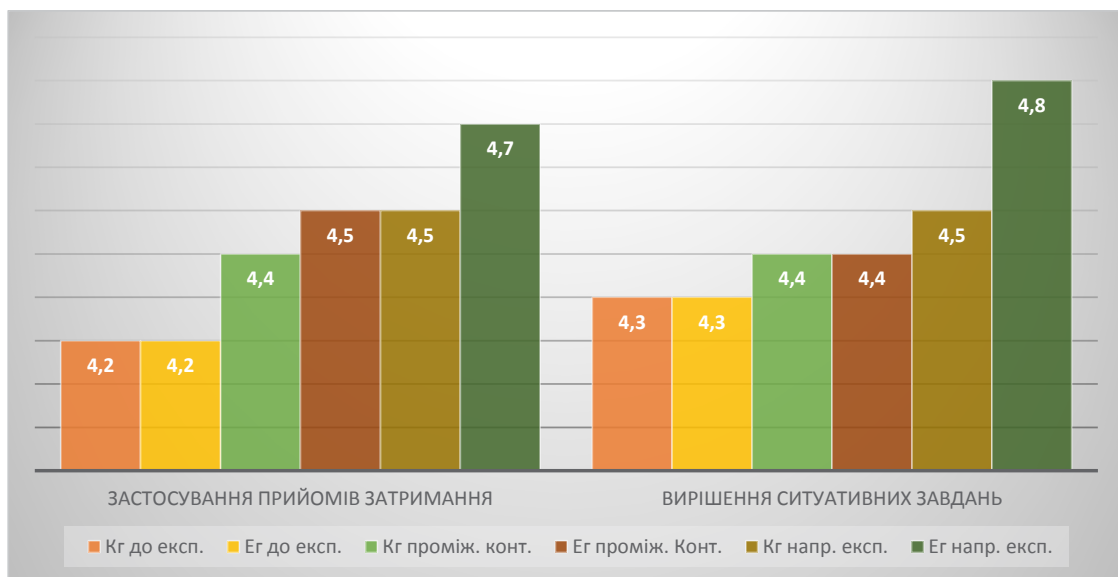
- здійснити аналіз науково-методичної літератури в напрямі особливостей ТСФП правоохоронців НПУ, Національної гвардії України та представників інших силових структур і спеціальних служб України в системі їх службової (професійної) підготовки;

- провести аналіз спеціальної науково-методичної літератури та інтернет-ресурсів у напрямі формування навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) правоохоронцями різних силових структур та спеціальних служб України в системі їх службової (професійної) підготовки;

- провести аналіз сучасних педагогічних моделей формування готовності майбутніх офіцерів силових структур та спеціальних служб України до виконання завдань за призначенням у різних умовах СОД.

Виклад основного матеріалу. Дослідження організовано впродовж 2-х етапів (вересень 2019 – липень 2020 р.). На першому етапі дослідження (вересень–жовтень 2019 р.) членами науково-дослідної групи (О.В. Хацаюк, О.С. Єлісеєва, А.В. Попружна, В.П. Клименко, Ю.М. Бережний) проведено аналіз науково-методичних, спеціальних та інтернет-ресурсів у вибраному напрямі та відпрацьовано план подальших дій. З урахуванням результатів аналізу останніх досліджень та публікацій у зазначеному вище напрямі наукової розвідки членами науково-дослідної групи розроблено змістово-функціональну модель (рис. 1) формування готовності майбутніх офіцерів НПУ до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх тактичної та спеціальної фізичної підготовки до дій у різних умовах СОД.

З метою підтвердження ефективності зазначеної вище педагогічної моделі (рис. 1., другий етап дослідження, листопад 2019 р. – липень 2020 р.) проведено педагогічний експеримент (використовувалася навчально-матеріальна база Харківського національного університету внутріш-

Рис. 2. Результати експертного оцінювання рівня сформованості прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) курсантами Кг, Ег у системі їх ТСФП до дій у різних умовах СОД

Примітка: експ. – експеримент; проміж. – проміжний; конт. – контроль; напр. – наприкінці.

ніх справ). У дослідженні взяли участь курсанти (n=62 особи) старших курсів факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ.

Досліджуваних курсантів було розподілено на контрольну групу (Кг, n=31 осіб) та експериментальну групу (Ег, n=31 осіб). До початку педагогічного експерименту курсанти Кг та Ег за рівнем сформованості навичок (професійних компетентностей) застосування заходів фізичного впливу достовірно не відрізнялися ($P \geq 0,05$). Упродовж педагогічного експерименту досліджувані курсанти Кг у системі ТСФП (інших форм фізичної підготовки) використовували діючу нормативно-правову базу, робочу програму навчальної дисципліни «Тактична та спеціальна фізична підготовка», а також методичні рекомендації (комплекс методичного забезпечення) з організації практичних занять із тактики самозахисту та особистої безпеки (рис. 2).

У свою чергу курсанти Ег додатково використовували розроблену нами змістово-функціональну модель (рис. 1), яка передбачає акцентоване використання сучасного наукового інструментарію (ВКС «Katsumoto» [14]). Розроблена нами педагогічна технологія використовувалася впродовж педагогічного експерименту під час практичних занять із ТСФП (розділ – тактика самозахисту та особистої безпеки) та під час інших форм фізичної підготовки.

Ефективність сформованості прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) курсантів Кг та Ег у системі їх ТСФП до дій у різних умовах СОД здійснювалося шляхом експертної оцінки за 4-х бальною шкалою оцінювання, де «5» – максимальний бал, а «2» – мінімальний (результати викладені на рис. 2, оцінювання здійснено у відповідності до керівних документів з організації службової підготовки працівників НПУ [15]).

Порівнюючи показники до та після використання розробленої нами педагогічної моделі (рис. 1), ми встановили, що результати, отримані наприкінці педагогічного експерименту, в досліджуваних групах суттєво підвищилися в порівнянні з вихідними даними, і ці відмінності в основному достовірні (Ег, $P \leq 0,05$).

Висновки. Таким чином, у результаті дослідження розроблено та апробовано змістово-функціональну модель формування готовності майбутніх офіцерів НПУ до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх ТСФП до дій у різних умовах СОД. Отримані наприкінці педагогічного експерименту результати свідчать про

високу ефективність розробленої нами педагогічної моделі (рис.1), основними компонентами (засобами) якої є сучасні технічні засоби навчання, функціональні комплекси та використання засобів педагогічного моделювання (умов майбутньої СОД). Отже, мета дослідження досягнута, а завдання виконані.

Результати дослідження впроваджені в систему тактичної та спеціальної фізичної підготовки майбутніх офіцерів ХНУВС та Національної академії Національної гвардії України. Перспективи подальших досліджень передбачають розроблення педагогічної моделі формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів НПУ (жіночої статі) до використання техніко-тактичних комбінацій під час застосування заходів фізичного впливу (сили) з урахуванням особливостей жіночого організму (індивідуально-типологічних особливостей).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України Про Національну поліцію. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <https://file:///C:/Users/User/Desktop/-%D0%97%D0%A3%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86%D1%96%D1%8E.htm>.
2. Маріонда І.І. Професійно-особистісна фізична підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 2011. 20 с.
3. Мул С.А. Психологія готовності офіцера-прикордонника до професійної діяльності : дис. ... докт. психол. наук. 2016. 539 с.
4. Хацаюк О.В. Сутність та структура готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. Т. 2 (65). С. 144–155.
5. Сергієнко Ю.П. Спеціальна фізична підготовка у системі професійного навчання фахівців податкової міліції : автореф. дис. ... канд. наук. з фіз. виховання і спорту. 2005. 19 с.
6. Хацаюк О.В. Спеціальна фізична підготовка військовослужбовців внутрішніх військ МВС України : навч. посіб. Харків : Акад. ВВ МВС України, 2011. 180 с.
7. Формування професійних компетентностей у правоохоронців МВС України підрозділів спеціального призначення до дій в гірських умовах. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* / М.Г. Саморок та ін. 2020. Т. 2 (72). С. 144–155.
8. Розробка техніки рукопашного бою правоохоронців МВС України в системі спеціальної фізичної підготовки. *Честь і закон* / О.А. Моргунов та ін. 2018. № 4 (67). С. 67–74.